

Uchwała z dnia 2 marca 1995 r.
I PZP 4/95

Przewodniczący SSN: Teresa Flemming-Kulesza, Sędziowie SN: Kazimierz Jaśkowski (sprawozdawca), Maria Mańkowska,

Sąd Najwyższy, przy udziale prokuratora Witolda Bryndy, w sprawie z powództwa [...] Przedsiębiorstwa Budowlanego Przemysłu Lekkiego Spółki z o.o. w likwidacji przeciwko Wojewódzkiemu Urzędowi Pracy w W. - Funduszowi Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych o zapłatę, po rozpoznaniu na posiedzeniu jawnym dnia 2 marca 1995 r. zagadnienia prawnego przekazanego przez Sąd Apelacyjny we Wrocławiu postanowieniem z dnia 23 listopada 1994 r. [...] do rozstrzygnięcia w trybie art. 391 k.p.c.

1. czy pracodawca, składający zbiorczy wykaz nie zaspokojonych roszczeń pracowniczych, któremu kierownik Wojewódzkiego Urzędu Pracy odmówił przekazania środków finansowych na zaspokojenie roszczeń, jest czynnie legitymowany w sporze o zapłatę świadczeń pracowniczych na podstawie art. 8 ust. 2 Ustawy z dnia 29.12.1993 r., o ochronie roszczeń pracowniczych w razie niewypłacalności pracodawcy (Dz. U. z 1994 r., Nr 1, poz. 1) ?

w razie odpowiedzi twierdzącej na pytanie 1

2. czy w sporze takim niewypłacalny pracodawca dochodzić może zasądzenia na swoją rzecz od Funduszu Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych kwoty, odpowiadającej wartości nie zaspokojonych świadczeń pracowniczych, czy też winien wytoczyć powództwo na rzecz poszczególnych pracowników o kwoty świadczeń, przypadających oznaczonym pracownikom ?

p o d j ą ł następującą uchwałę:

Osoba, która złożyła zbiorczy wykaz nie zaspokojonych roszczeń pracowniczych (art. 7 ust. 1 ustawy z dnia 29 grudnia 1993 r. o ochronie roszczeń pracowniczych w razie niewypłacalności pracodawcy - Dz. U. z 1994 r., Nr 1, poz. 1) i została zawiadomiona o odmowie wypłaty tych świadczeń, jest - na podstawie art. 8 ust. 2 tejże ustawy - czynnie legitymowana w sporze o zapłatę na swoją rzecz świadczeń objętych wykazem.

U z a s a d n i e n i e

Przedstawione Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia zagadnienie prawne powstało w następującym stanie faktycznym.
[...] Przedsiębiorstwo Budowlane Przemysłu Lekkiego, Spółka z o.o. w likwidacji, domagało się zasądzenia przez Sąd Wojewódzki-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych we Wrocławiu od Wojewódzkiego Urzędu Pracy - Funduszu Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych w W. kwoty 439.616.400 zł. Podstawą żądania była odmowa Urzędu

przekazania na rzecz powodowego Przedsiębiorstwa środków finansowych na zaspokojenie roszczeń pracowniczych na podstawie art. 7 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 29 grudnia 1993 r. o ochronie roszczeń pracowniczych w razie niewypłacalności pracodawcy (Dz. U. z 1994 r., Nr 1, poz. 1).

Sąd I instancji oddalił powództwo przyjmując, że zakład pracy nie jest uprawniony do występowania z powództwem o zapłatę środków finansowych ze wskazanego wyżej Funduszu, gdyż na podstawie art. 8 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 29 grudnia 1993 r. prawo wszczęcia sporu sądowego przysługuje tylko pracownikom.

Rozpoznając rewizję strony powodowej Sąd Apelacyjny-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych we Wrocławiu powziął poważne wątpliwości prawne przedstawione w sentencji postanowienia z dnia 23 listopada 1994 r.

W uzasadnieniu Sąd Apelacyjny wskazał, iż ustawa z dnia 29 grudnia 1993 r. wprowadza dwa tryby uruchomienia środków z Funduszu w celu zaspokojenia roszczeń pracowników wobec niewypłacalnego pracodawcy. Pierwszy z nich polega na sporządzeniu wykazu nie zaspokojonych roszczeń pracowniczych przez pracodawcę (syndyka, likwidatora lub inną osobę sprawującą zarząd majątkiem pracodawcy) i przekazaniu go kierownikowi wojewódzkiego urzędu pracy. Ten zaś - po sprawdzeniu zgodności wykazu z przepisami ustawy - przekazuje odpowiednie środki finansowe pracodawcy, który wypłaca wymienionym w wykazie osobom świadczenia przewidziane w ustawie (art. 7 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 29 grudnia 1993 r.). Do zainicjowania wypłaty świadczeń z Funduszu uprawniony jest z mocy art. 7 ust. 3 omawianej ustawy również pracownik (albo inna osoba z kręgu osób określonych w art. 5 ustawy), który może zgłosić kierownikowi wojewódzkiego urzędu pracy wniosek o wypłatę świadczeń, jeżeli zachodzi uzasadnione przypuszczenie, że nastąpi zwłoka w zgłoszeniu roszczeń pracowniczych przez sporządzenie zbiorczego wykazu nie zaspokojonych roszczeń pracowniczych. W tej sytuacji kierownik urzędu pracy, po sprawdzeniu zgodności z prawem wniosku, dokonuje wypłaty bezpośrednio osobie uprawnionej. Zgodnie z art. 7 ust. 4 ustawy w obu trybach postępowania stosuje się odpowiednio przepisy kodeksu postępowania administracyjnego.

Stosownie do art. 8 ust. 1 ustawy o odmowie wypłaty świadczenia pracowniczego w całości lub w części - zgłoszonego w trybie określonym w art. 7 ust. 1 i 3 - kierownik wojewódzkiego urzędu pracy zawiadamia niezwłocznie na piśmie zainteresowaną osobę, podając uzasadnienie tej odmowy. Według art. 8 ust. 2 ustawy spory powstałe w związku z odmową wypłaty świadczenia pracowniczego ze Środków Funduszu rozstrzyga sąd właściwy w sprawach z zakresu prawa pracy.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego z przepisu art. 8 ust. 1 ustawy, odnoszącego odmowę wypłaty świadczenia zarówno do postępowania wszczętego złożeniem przez pracodawcę zbiorczego wykazu, jak i złożeniem wniosku przez pracownika, można wnioskować o dopuszczalności żądania przez pracodawcę rozpoznania sporu przez sąd właściwy w sprawach z zakresu prawa pracy. Za stwierdzeniem czynnej legitymacji pracodawcy w takim sporze przemawia także cel istnienia Funduszu oraz udział pracodawcy w doprowadzeniu do zaspokojenia pracowników z jego środków finansowych. Możliwość wytoczenia przez pracodawcę powództwa w razie negatywnej decyzji kierownika wojewódzkiego urzędu pracy służy temu samemu celowi, co złożenie zbiorczego wykazu, tj. uproszczeniu trybu i przyspieszeniu zaspokojenia pracowników. Jednakże - jak podniósł Sąd Apelacyjny - przeciwko przyjęciu legitymacji czynnej

pracodawcy w sporze, o którym mowa w art. 8 ust. 2 ustawy, przemawia brak po stronie pracodawcy materialnoprawnych roszczeń, które mają być zaspokojone z Funduszu. Gdyby przyjąć istnienie po stronie pracodawcy czynnej legitymacji w sporze związanym z odmową wypłaty świadczeń z Funduszu, to budzi wątpliwości rodzaj roszczenia, jakie może być dochodzone. W omawianej regulacji dopatrywać się można zarówno uprawnień własnych pracodawcy do otrzymania funduszu celowego, jak i przeciwnie - usytuowania pracodawcy wyłącznie jako pośrednika w realizacji uprawnień, które przysługują tylko pracownikom i innym osobom uprawnionym. W drugiej z tych sytuacji, ze względu na istnienie materialnoprawnych źródeł roszczeń tylko po stronie pracowników, pracodawca byłby uprawniony do wytoczenia powództwa na rzecz oznaczonych pracowników (osób uprawnionych), podobnie jak np. prokurator (art. 55 k.p.c.).

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Kwestia dopuszczalności dochodzenia przez pracodawcę na drodze sądowej należności z Funduszu była już przedmiotem rozważań Sądu Najwyższego.

W pkt 1 uchwały z dnia 17 stycznia 1995 r., I PZP 55/94 (dotychczas nie publikowanej) przyjęto, że "W razie odmowy wypłaty świadczenia pracowniczego w całości lub w części ze środków Funduszu Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych (art. 8 ustawy z dnia 29 grudnia 1993 r. o ochronie roszczeń pracowniczych w razie niewypłacalności pracodawcy, Dz. U. z 1994 r., Nr 1, poz. 1) pracodawca może dochodzić świadczenia od tego Funduszu przed sądem właściwym w sprawach z zakresu prawa pracy". Pogląd ten należy podzielić. Trafnie bowiem wskazano w uzasadnieniu, że użyte w art. 8 ust. 2 ustawy określenie "odmowa wypłaty świadczenia pracowniczego" obejmuje przypadki odmowy wypłaty świadczenia pracowniczego w ściślejszym rozumieniu, dotyczącym indywidualnego zgłoszenia świadczenia przez pracownika na podstawie art. 7 ust. 3 ustawy, jak również sytuacje, gdy odmowa dotyczy przekazania środków na wypłatę świadczenia pracowniczego przez pracodawcę.

Dokonując wykładni art. 8 ustawy należy także mieć na uwadze, że przewidziany w jej art. 7 ust. 1 tryb zaspokajania roszczeń pracowniczych, jest przez ustawodawcę preferowany, gdyż tryb indywidualnego dochodzenia roszczeń na podstawie art. 7 ust. 3 ustawy ma charakter wyjątkowy i może być stosowany tylko wtedy, gdy zachodzi uzasadnione przypuszczenie, że nastąpi zwłoka w zbiorczym zgłoszeniu roszczeń pracowniczych przez pracodawcę. Działania podejmowane na podstawie art. 7 ust. 1 ustawy przez pracodawcę lub inną osobę sprawującą zarząd jej majątkiem leżą zarówno w interesie pracodawcy, jak i pracowników pozbawionych świadczeń z powodu niewypłacalności pracodawcy. Jest to okoliczność, która także przemawia na rzecz poddania kontroli przez sąd pracy działań dyrektora wojewódzkiego urzędu pracy odmawiającego przekazania środków finansowych pracodawcy. O odmowie wypłaty świadczenia pracowniczego zgłoszonego w określonym w art. 7 ust. 1 ustawy wykazie dyrektor wojewódzkiego urzędu pracy zawiadamia osobę zainteresowaną, jednakże wykaz ten nie stanowi bezpośredniej podstawy wypłaty, a jedynie warunek przekazania pracodawcy środków finansowych w celu dokonania wypłaty. Tym samym dyrektor wojewódzkiego urzędu pracy może wydać decyzję o odmowie przekazania środków, a w następstwie tej decyzji zawiadomić zainteresowaną osobę o jej treści. Skoro

jednakże w art. 8 ust. 1 ustawy także w odniesieniu do tej sytuacji stosuje się określenie "odmowa wypłaty świadczenia pracowniczego", to wyrażenie to musi obejmować również przypadki odmowy przekazania środków finansowych przeznaczonych na realizację świadczeń pracowniczych. Z przepisu art. 8 ust. 2 ustawy wynika zaś, że spory powstałe w związku z odmową wypłaty świadczenia pracowniczego ze środków Funduszu poddane są sądownictwu pracy niezależnie od tego, czy odmowa dotyczy pracownika, czy pracodawcy.

W uzasadnieniu powyższej uchwały Sądu Najwyższego podkreślono także praktyczny aspekt omawianego problemu. W razie zajęcia stanowiska, iż odmowa wypłaty świadczenia ma być ujmowana w sposób wąski i że przepis art. 8 ustawy nie stwarza możliwości dochodzenia przez pracodawcę roszczenia o przekazanie środków na wypłatę świadczeń pracowniczych, z indywidualnymi powództwami musieliby wówczas występować poszczególni pracownicy.

Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych, zgodnie z art. 12 ust. 2 ustawy, ma osobowość prawną i z tego względu jest on legitymowany biernie do występowania w omawianym procesie przed sądem pracy. Legitymację czynną posiada pracodawca, który może działać osobiście (gdy jest osobą fizyczną), przez swoich pełnomocników lub organy, a także poprzez syndyka, likwidatora lub inną osobę sprawującą zarząd majątkiem pracodawcy. Pracodawca ma własny interes w uzyskaniu środków pieniężnych na zapłatę świadczeń pracownikom, gdyż w ten sposób zwalnia się z długu wobec nich, stając się jednocześnie dłużnikiem Funduszu (art. 10 ustawy). Środki przekazane przez Fundusz oddawane są do dyspozycji pracodawcy, jednakże mogą one być użyte tylko na zaspokojenie roszczeń pracowników objętych wykazem złożonym kierownikowi wojewódzkiego urzędu pracy.

Stosownie do terminologii ustawy w sentencji uchwały stwierdzono, że w omawianym sporze czynnie legitymowana jest osoba, która złożyła wykaz niezaspokojonych roszczeń pracowniczych i że ona może wnosić o zasądzenie na swoją rzecz świadczeń objętych wykazem. W istocie rzeczy - jak wyżej wskazano - środki te przekazywane są pracodawcy w celu zaspokojenia roszczeń pracowników, a syndyk, likwidator lub inna osoba zarządzająca majątkiem pracodawcy jedynie działają w imieniu pracodawcy jako podmiotu zatrudniającego.

Z powyższych względów orzeczono jak w sentencji uchwały.

=====